

УДК: 378.14

ЕЛЕМЕНТИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ: МЕТОДОЛОГІЯ ТА ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ

Шкуруній Д.А.

Вищий державний навчальний заклад України «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

Наведені методологія і досвід використання елементів дистанційної освіти в умовах кредитно-модульної системи навчання на прикладі дисципліни «Анестезіологія та інтенсивна терапія».

Ключові слова: дистанційна освіта, кредитно-модульна система навчання, анестезіологія та інтенсивна терапія.

Вступ

Протягом останніх років в Україні триває реформування системи вищої освіти, яка є складовою частиною освітніх реформ загальноєвропейського простору. Основні положення цієї реформи були викладені у Великій університетській хартії, яка була підписана 18 вересня 1988 року ректорами 430 університетів Європи у м. Болонья (Італія), а сама реформа отримала назву «Болонський процес». Метою цього процесу є створення єдиного європейського освітнього і наукового простору для забезпечення вільного руху товарів, послуг, капіталу і людей, вільного вибору роботи і навчання до 2010 року [1].

Прикладною стороною цієї освітньої реформи є впровадження кредитно-модульної системи навчання (КМСН). Оскільки ця система в Україні впроваджується пізніше, ніж в інших Європейських країнах і дещо відрізняється від класичної форми через особливості функціонування ряду галузей народного господарства держави, існує необхідність розробки методик і напрацювання власного досвіду навчання студентів за цією освітньою системою.

Основний зміст роботи

На сучасному етапі підготовки спеціалістів в системі вищої школи КМСН вважається найбільш обґрунтованою і доцільною освітньою системою.

Дана система спрямована на підготовку спеціаліста-практика і вимагає опанування значного обсягу теоретичних знань з підтвердженням їх реальними вміннями, застосованими в практичній діяльності, уніфікації застосування знань через систему професійних стандартів, використання елементів творчої діяльності з метою підвищення власного рейтингу.

Остання ціль є основною мотивацією до самоудосконалення і уже працює в професійному секторі охорони здоров'я. Підтвердження чи отримання чергової лікарської категорії дає можливість отримувати повноцінну заробітну плату, здійснюючи лікарську діяльність, чи підвищити її відповідно. З 2010 року атестаційний процес лікарів, окрім проходження передатестаційних циклів і складання іспиту і співбесіди з членами атестаційної комісії, передбачатиме надання інформації про проходження циклів професійного удосконалення, участь у науково-практичних конференціях, впровадження в лікувальний процес новітніх методик лікування [2]. Ці нововведення є прикладною стороною принципу постійного самоудосконалення задля підвищення власного професійного статусу.

Студент так само має бути зацікавлений в удосконаленні своїх знань і вмінь шляхом постійної систематизованої безперервної підготовки до занять, оскільки за принципом КМСН аудиторні заняття лише спрямовують його по ходу вивчення дисципліни; основну ж її частину він має опанувати самостійно.

При цьому постає питання пошуку студентом необхідної інформації. Традиційно в програмі кожної дисципліни наводиться перелік основних і додаткових літературних джерел, але далеко не всі вони доступні кожному студенту. Натомість у студентів може бути можливість користування іншими виданнями з дисципліни, але викладачеві невідомо, чи відповідають вони методології викладання дисципліни, вимогам навчальної програми і освітньо-кваліфікаційним вимогам підготовки спеціаліста.

Одним з основних і перспективних напрямків розвитку інформаційного пошуку є поширення електронних технологій. Їх розвиток не міг не позначитися на ході навчального процесу. Широке використання комп'ютерних засобів дало можливість значно розширити доступ учня до отримання наукової професійно-спрямованої інформації з можливістю унаочнення інформаційного матеріалу, застосування тренінгових і контролюючих навчальних комп'ютерних програм. Повноцінна організація наукової роботи студентів, магістрів і аспірантів в сучасних умовах неможлива без використання електронних документів, прикладом чого є включення назв електронних ресурсів мережі Internet до переліку літератури, що може бути використана при підготовці дисертаційної роботи [3].

Однак до електронної інформації слід відноситись критично, оскільки значна її частина отримується з ресурсів, які не редагують і не аналізують достовірність наведених даних. Зважаючи на це, навіть під час самостійної позааудиторної роботи необхідна спрямовуюча роль викладача. Реалізувати цей принцип можна за рахунок запровадження елементів дистанційного навчання. Ця освітня форма є новим засобом реалізації процесу навчання і трактується як цілеспрямоване і методично організоване керівництво навчально-пізнавальною діяльністю осіб, що знаходяться на відстані від освітнього центру, яке відбувається завдяки електронним і традиційним засобам зв'язку, що дозволяють навчатись без особистого контакту між викладачем і учнем.

Основу такої системи, яка вперше була застосована у Великобританії у 1969 році складає ме-

тод «природного процесу навчання». Використання технологій дистанційного навчання дозволяє знизити витрати на його проведення, проводити навчання великої кількості осіб, підвищити якість навчання за рахунок застосування сучасних інформаційних засобів, прискорити процес оновлення інформації, створити єдине освітнє середовище [4].

Сучасне дистанційне навчання будується на використанні таких основних елементів [4,5]: дистанційні курси, веб-сторінки і сайти, електронна пошта, форуми і блоги, чат і служба миттєвого обміну повідомленнями (ICQ), теле- і відео конференції, віртуальні класні кімнати і т.д.

Дистанційне навчання, здійснюване за допомогою комп'ютерних телекомунікацій, має наступні форми занять [5]:

- чат-заняття — учбові заняття, що проводяться синхронно з декількома учнями, які мають одночасний доступ до чату;
- веб-заняття — дистанційні уроки, конференції, семінари, ділові ігри, лабораторні роботи, практикуми і інші форми учбових занять, які проводяться за допомогою засобів телекомунікаційних можливостей мережі Інтернет. При цьому використовується тематичний обмін інформацією на конкретному сайті.
- телеконференції — спілкування за допомогою веб-камер і мікрофонів у реальному часі з багатьма учасниками, яке проводиться, як правило, на основі списків розсилки з використанням електронної пошти.
- електронна інформаційна розсилка – передача учбових матеріалів електронною поштою.

У 2009 році співробітники курсу анестезіології та реаніматології ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія» вперше зіткнулись з необхідністю переходу на КМСН. Разом з великою кількістю методичної роботи, пов'язаної з переходом на новий навчальний план, виникли питання суто технічного плану, а саме обмеження доступу студентів до сучасної літератури, яка рекомендована програмою з дисципліни, необхідність швидкої підготовки значної кількості власного навчального матеріалу за короткий проміжок часу, фінансові питання, пов'язані з видавничою діяльністю.

Для вирішення питання доступності інформації і керованості самостійної роботи по відношенню до студента була реалізована спроба відкриття власного інтернет-ресурсу. Для цього був створений сайт курсу анестезіології та інтенсивної терапії за адресою <http://anesthesiology.funhost.org.ua> (розробка і обслуговування сайту – Ю.В Мазанько). Сайт містить наступні розділи: «Про курс», «Новини», «Бази», «Студентам», «Інтернам», «Література», «Ресурси», «Нормативна база», «Статті», «Наші видання», «Контакти», «Форум», «Історія анестезіології та інтенсивної терапії», «Фотогалерея».

Розділ «Про курс» розміщений як головна сторінка і формує уяву відвідувача сайту про співро-

бітників курсу, їх кваліфікацію і наукові інтереси. На цій сторінці розміщені фотографії викладачів із коротким викладом їх біографії.

Розділ «Новини» сповіщає про найближчі події, пов'язані з діяльністю курсу анестезіології та інтенсивної терапії. Для осіб, що проходять навчання на курсі, це важливо з практичної точки зору, оскільки окрім подій, що стосуються діяльності співробітників курсу, тут планується сповіщати про зміни в організації навчального процесу: перенесення лекцій, зміни в графіку відпрацювань і розкладу занять тощо.

Розділ «Бази» інформує відвідувача сайту про лікувальні бази курсу і їх практичні можливості, що є одним з елементів зацікавлення користувача до співпраці. Потужні, оснащені сучасним обладнанням бази курсу, якими є два обласних (в т.ч. – дитяче) і одне міське відділення анестезіології з ліжками інтенсивної терапії, не лише приваблюють студентів можливостями опанування практичних навичок, а й можуть бути розглянуті іншими вченими як бази для спільних наукових досліджень.

Основними з позиції дистанційного навчання є розділи «Студентам», «Інтернам», «Література» і «Ресурси». Саме на цих сторінках викладається необхідний методичний матеріал і рекомендації щодо організації навчання. Так, розділ «Студентам» містить у форматі для вільного скачування довідник студента з дисципліни, розклад занять, методичні вказівки для самостійної роботи студентів до кожної теми, календарно-тематичні плани, база тестів «Крок-2: загальна лікарська підготовка» з дисципліни, типові клінічні задачі, аналогічні тим, які використовуватимуться під час підсумкового модульного контролю та на державному випускному іспиті з еталонами відповідей. Всі матеріали викладені трьома мовами: українською, російською та англійською. На цій сторінці також викладені мультимедійні презентації лекцій, але вони не доступні для вільного скачування і відкриваються лише з веб-сайту курсу анестезіології та інтенсивної терапії. Це зроблено з метою профілактики невідвідування студентами лекційних занять: далеко не всі студенти розуміють, що навіть маючи перед собою структуру лекції, неможливо розмістити на слайдах всю потрібну інформацію, а деякі матеріали потребують усного роз'яснення. Сторінка «Інтернам» побудована аналогічним чином і містить індивідуальний план лікаря-інтерна з фаху «Анестезіологія», календарно-тематичні плани профільної і суміжних спеціальностей, розклад занять, питання, які виносяться на проміжну і державну атестацію інтернів. Розділ «Література» також створений для активізації дистанційного навчання і містить вільні для скачування електронні версії підручників та посібників, які колектив курсу вважає за необхідне застосовувати в навчальному процесі. Для організації навчання іноземних студентів частка з цих ресурсів викладена російською та англійською мовами. Розділ «Ресурси» містить посилання на офіційні, поваж-

ні, з ретельним редагуванням інформації електронні джерела, серед яких офіційні сайти МОН та МОЗ України, ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», інших вузів України, база нормативних документів України, посилання на ресурси асоціацій анестезіологів різних країн, кафедр анестезіології та інтенсивної терапії інших вузів, спеціалізовані форуми, електронні бібліотеки світу.

Для активізації відвідування інтернет-ресурсу в розділі «Нормативна база» викладена низка урядових і міністерських актів, постанов, наказів, які регламентують діяльність служби анестезіології та інтенсивної терапії. Цей розділ може бути корисним не лише студентам і інтернам, а й практичним лікарям.

Для активізації наукової співпраці створений розділ «Статті», де викладені наукові друковані праці співробітників курсу, які можуть бути корисні іншим вченим.

З цією ж метою, але вже з точки зору методики викладання в розділі «Наші видання» наведені анотації посібників, які видані за участю співробітників курсу анестезіології та реаніматології.

Для викладача, який працює з елементами дистанційного навчання, важливим є не лише надання студентові необхідної інформації, а й зворотній контакт з ним, що дає можливість почути думку користувача щодо покращення навчального процесу та оцінити результат роботи. З цією метою створені розділи «Контакти» та «Форум». Останній розділ корисний ще й тим студентам, які цікавляться проблемами анестезіології та інтенсивної терапії поза межами навчальної програми. Саме на форумі в «живому» спілкуванні обговорюються актуальні і проблемні питання дисципліни. При цьому характер зворотної інформації, думки студентів, які висловлюються на цих сторінках слід вважати достатньо об'єктивним, оскільки користувачі сайту заковдані вигаданим ім'ям за яким можуть сказати те, чого б не наважились висловити викладачеві при безпосередньому спілкуванні.

Складовою частиною формування спеціаліста є виховний процес. З метою естетичного виховання і розширення кругозору створені розділи «Історія анестезіології та інтенсивної терапії» та «Фотогалерея». Ці розділи насичені демонстра-

ційним матеріалом і дають можливість при їх відвідуванні на деякий час переключити увагу студента з рутинного навчального процесу на менш буденну та яскраву інформацію, що є одним із варіантів психологічного відпочинку. Окрім того, розміщення в розділі «Фотогалерея» фотографій викладачів курсу поза навчальним процесом в незвичних для студента обставинах (гра в футбол, участь в міських театралізованих заходах) змінює стереотипне сприйняття студентом викладача як начальника і контролера на відчуття у ньому старшого товариша і партнера по навчальному процесу.

Ефективність роботи власного інтернет-ресурсу курсу анестезіології та інтенсивної терапії підтверджується значною кількістю відвідувань, вищою, порівняно з минулими роками, підготовкою студентів до занять і більшою зацікавленістю до спеціальності, про що свідчить вагома кількість студентів – членів студентського наукового гуртка у 2009 році.

Висновки

Впровадження елементів дистанційного навчання в умовах КМСН дає можливість активізувати і спрямовувати самостійну позааудиторну роботу студентів, поліпшити їх доступ до методичних і навчальних матеріалів, отримувати об'єктивну думку студентів щодо організації навчального процесу, що в цілому підвищує результати навчання.

Література

1. Болонський процес у фактах і документах / Упор. М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук та ін. - К.; Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003.- 52 с.
2. Про затвердження Змін до Положення про проведення іспитів на передатестаційних циклах / Наказ МОЗ України № 484 від 07.07.2009 р. (Нормативний документ МОЗ України).
3. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, який наводять у дисертації, і списку опублікованих робіт, який наводять в авторефераті // Бюллетень ВАК України.- 2007.- №6.- С. 31-33.
4. Хуторской А. Дистанционное обучение и его технологии // Компьютерра. – 2002. - №36. – С. 26-30.
5. Зайченко Т.П. Основы дистанционного обучения: Теоретико-практический базис: Учебное пособие. - СПб.: Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2004. - 167 с

Реферат

ЭЛЕМЕНТЫ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ОБУЧЕНИЯ: МЕТОДОЛОГИЯ И ОПЫТ ПРИМЕНЕНИЯ

Шкурупий Д.А.

Ключевые слова: дистанционное образование, кредитно-модульная система обучения, анестезиология и интенсивная терапия.

Приведена методология и опыт применения элементов дистанционного образования в условиях кредитно-модульной системы обучения на примере дисциплины «Анестезиология и интенсивная терапия».

Summary

APPROACHES TO DISTANCE EDUCATION UNDER ECTS: METHODOLOGICAL GROUNDS AND EXPERIENCE

Shkurupiy D.A.

Key words: distance education, ECTS, anesthesiology, intensive care.

The paper describes methodological grounds and experience in application of distance education under ECTS referring to the medical discipline «Anesthesiology and intensive care».